

- 47 Tijdens de eerste fase van het proefsleuven onderzoek in 2013 zijn 45 vondstnummers uitgegeven. In de 45 vondstnummers bevinden zich 57 stuks vondstmateriaal. Veenstra 2014.
- 48 Het MAE is een schatting van het aantal potindividuen. Deze methode van kwantificeren is vooral geschikt voor complexen met archeologisch complete aardewerkvondsten. Hierbij wordt een schatting gemaakt van het aantal individuele voorwerpen door naar bodems, randen en andere onderscheidende criteria te kijken. De reconstrueerbaarheid van het materiaal bepaald de betrouwbaarheid van het MAE. Bij grote vondstcomplexen en bij veel gefragmenteerd materiaal wordt de methode onnauwkeurig. Om die reden wordt tegenwoordig vaak geteld volgens de methode van EVE (Estimated Vessel Equivalent). Hierbij is het uitgangspunt dat iedere scherf een meetbare fractie vertegenwoordigt van een compleet voorwerp. Door van randen of bodems het percentage te meten, wordt aangegeven hoeveel procent van het oorspronkelijke voorwerp bewaard is gebleven. Per bakselgroep of type wordt van elke scherf bepaald voor hoeveel procent ze van de oorspronkelijke hele pot deel uitmaakte. De gevonden percentages worden bij elkaar opgeteld en vergeleken met het totaal aan EVE's van al het aardewerk, waardoor de verhoudingen duidelijk worden. Zie onder andere Orton, Tyers & Vince 1993, 166-181. Het voordeel van deze methode is dat grote vondstcomplexen gestandaardiseerd geïnventariseerd en onderling vergeleken kunnen worden. Het enige nadeel is dat bakselgroepen met een laag aantal scherven soms niet of ondervertegenwoordigd zijn. Vervolg: volgende pagina.

3.3 Vondsten en monsternamen

Tijdens het onderzoek zijn 224 vondstnummers uitgedeeld (de nummers lopen van 46 t/m 269; de nummering volgt op de in de proefsleuven 1 t/m 4 uitgegeven nummers). Deze vondstnummers hebben in totaal 392 vondsten opgeleverd, onder te verdelen in aardewerk, bouwkeramiek, glas, metaal en drie monsters (zie bijlage 5).⁴⁷

Binnen het plangebied is geen sprake van een afzonderlijke vondstlaag. De meeste vondsten zijn afkomstig uit de humeuze akkerlaag, daarnaast zijn in meerdere sporen metaalvondsten, glas, bouwkeramiek en aardewerk aangetroffen. Tijdens het veldwerk is de bouwvoor zorgvuldig onderzocht op alle soorten vondsten; de bouwvoor bevat weliswaar verploegd vondstmateriaal, maar de verwachting is dat dit niet ver van het oorspronkelijke spoor/ van de oorspronkelijke locatie terecht is gekomen. Zo kan het materiaal inzicht geven in de indeling van het kamp. Bepaalde typen vondstmateriaal zoals bouwkeramiek en spijkers kunnen aanwijzingen leveren over het type onderkomens van de troepen, zoals tenten of houten danwel bakstenen barakken. Het metaal kan inzicht geven in bepaalde bezigheden in het kamp en in de indeling van het kamp; bijvoorbeeld geven regimentknopen mogelijk aan waar welk onderdeel gelegd was. Het aardewerk en het glas kan aanwijzingen leveren over de locatie van de keukens. Daarnaast dient het vondstmateriaal om inzicht te verkrijgen in het dagelijks leven in een legerkamp aan het begin van de 19e eeuw. Hieronder worden de diverse vondstcategorieën apart beschreven.

3.3.1 Aardewerk en bouwkeramiek

A.C. van de Venne

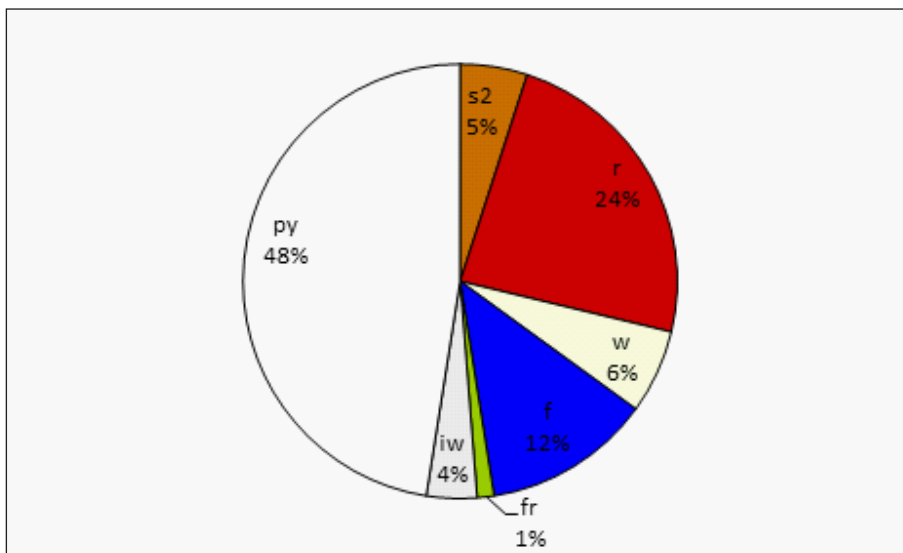
Aardewerk

Tijdens het onderzoek zijn in totaal 80 fragmenten aardewerk aangetroffen uit de nieuwe tijd (bijlage 6). Het materiaal is hoofdzakelijk aangetroffen in sporen behorend tot het Napoleontisch kamp, waar in de periode 1804-1808 troepen gelegd waren. De kleine hoeveelheid aardewerk uit de sporen is erg gefragmenteerd, waardoor nauwelijks vormtypen konden worden herleid. Slechts één zalfpotje is archeologisch compleet. Als onderdeel van de uitwerking van het onderzoek is het aardewerk geanalyseerd met als voornaamste doel het dateren van de aangetroffen sporen. Daarnaast is de determinatie noodzakelijk voor de fasering en interpretatie van de aangetroffen sporen. Hiertoe is het aardewerk per vondstnummer gedetermineerd op het niveau van bakselsoort, vormgroep en waar mogelijk type. Hierbij zijn de scherven per bakselsoort geteld. Naast het tellen zijn ook het gewicht, de aanwezige randpercentages (EVE's) en het Minimum Aantal Exemplaren (MAE) bepaald.⁴⁸ De resultaten hiervan zijn opgenomen in de database.

Om de aardewerkvondsten uit Austerlitz te kunnen vergelijken met vondsten die elders in Nederland zijn opgegraven, is het noodzakelijk dat deze op een standaardwijze worden geïdentificeerd. De vondsten zijn daarom volgens het 'Deventer-systeem' beschreven, dat in 1989 werd geïntroduceerd.⁴⁹ Dit is een classificatiesysteem voor aardewerk en glas, waarbij de vondsten worden gedetermineerd op materiaalsoort en indien mogelijk op vorm en type. Iedere type heeft in het systeem een eigen typennummer. Deze wijze van determinatie

maakt het mogelijk complexen snel en eenvoudig te beschrijven en vooral met elkaar te vergelijken. Hierdoor komen regionale verschillen naar voren. Hieronder zal een beknopt overzicht worden gegeven van de verschillende aardewerksoorten van de opgraving.

baksel	aantal	MAE	EVE	gewicht
s2	4	4	5	139
r	19	14	30	300
w	5	4	15	48
f	10	7	30	84
fr	1	1	20	22
iw	3	3	0	46
py	38	22	865	161
totaal	80	55	965	800



48 Vervolg: Bij vondstcomplexen waarbij de MAE bepaling een lage foutmarge heeft, zoals bij beerputten met veel compleet materiaal, blijken de resultaten van de MAE en EVE overeenkomstig. Bij dit onderzoek zijn alleen de randpercentages opgeteld. Daarbij heeft een complete rand de waarde 1.
49 Clevis & Kottman 1989.

Afb. 3.14 Tabel en totaaloverzicht van het aardewerk van Austerlitz, Dorpsplan met de verhouding van aantal scherven per bakselgroep (n=80).

Het steengoed bestaat uit fragmenten van een grote voorraadpot uit Langerwehe (s2-pot-6?) en een beker en twee cilindrische flessen uit het Westerwald. De beker (s2-bek-11?) is versierd met ingekraste lijnen en heeft een kobalt fileet. Handgedraaide cilindrische steengoed flessen (s2-fle-4?) komen voor van circa 1790 tot 1900.⁵⁰

Het roodbakkerd aardewerk bestaat uit fragmenten van een bord, kachelpannen, potten en een test. Het bord is op de rand voorzien van witte slijb en afkomstig uit het Nederrijns gebied. Van de potten en test kan de herkomst niet worden bepaald. Kachelpannen dateren vanaf ongeveer het midden van de 18e eeuw tot en met de 19e eeuw.⁵¹ Aanvankelijk zijn deze vervaardigd in Frankfurt.⁵² Omstreeks 1800 worden ze ook in Bergen op Zoom gemaakt, maar ook vergelijkbare exemplaren in Gouda, Oosterhout en Leeuwarden.⁵³ Het onderscheid tussen Duitse en Nederlandse Frankfurter waar is nauwelijks te maken.

50 Bartels 1999, 73.

51 Bartels 1999, 135.

52 Bartels 1999, 166-168.

53 Groeneweg 1992, 161-162.

Tussen het witbakkend aardewerk bevindt zich eveneens een fragment van een kachelpan met bruine verfstreep onder de rand. Daarnaast zijn twee fragmenten te noemen van Nederrijnse borden uit Frechen.

Het faïence bestaat uit fragmenten van borden en twee zalfpotten. De borden lijken een afgeronde vorm te hebben (f-bor-3? of f-bor-5?) en zijn vooral blauw beschilderd. Eén bord is polychroom beschilderd (blauw, rood, zwart). De fragmenten zijn te klein om uitspraken te doen over de versiering. Eén zalfpotje is archeologisch compleet (f-zal-3, afb. 3.15). Dergelijke zalfpotjes zijn lang geproduceerd van de 17e tot en met de 19e eeuw. Het tweede zalfpotje heeft een Franse herkomst (fr-zal-1, afb. 3.16) en is aan de buitenzijde blauw gesponsd. Een vergelijkbaar exemplaar uit Amsterdam wordt gedateerd in de tweede helft van de 19e eeuw.⁵⁴ Gezien de huidige vondst komen dergelijke zalfpotjes ook voor aan het begin van de 19e eeuw. Mogelijk is de zalfpot door een Franse militair meegenomen, maar het kan natuurlijk ook gewoon via handel op het terrein zijn terecht gekomen.

Afb. 3.15 (links) Fragment van een faïence zalfpotje (f-zal-3), vnr. 132.



Afb. 3.16 (rechts) Fragment van een faïence zalfpotje uit Frankrijk met blauw gesponsde buitenzijde (fr-zal-1), vnr. 132.



Het industrieel wit aardewerk bestaat uit fragmenten van borden en een kop met crèmekleurig en wit baksel. Rond 1763 wordt industrieel wit aardewerk uit Engeland in Nederland geïntroduceerd.⁵⁵ Tussen 1760 en 1820 wordt het aardewerk steeds witter van kleur. Na 1800 is het merendeel gemaakt van het zeer witte baksel.⁵⁶ Omdat zowel een crèmekleurig als wit baksel voorkomt lijkt een datering rond 1800 aannemelijk.

De fragmenten kleipijp zijn het meest talrijk en zonder uitzondering afkomstig van pijpen met een ovale ketel (afb. 3.17). Alle exemplaren hebben een bijmerk in de vorm van het wapen van Gouda, met een S boven het schildje, de afkorting van slegte, ofwel mindere kwaliteit pijp. Dit bijmerk is gebruikt tussen 1740 en 1840.⁵⁷

54 Gawronski 2012, 305 (cat. 1192).

55 Bartels 1999, 238.

56 Bartels 1999, 250.

57 Duco 1987, 77-79.

De pijpen hebben verschillende hielmerken:⁵⁸

52 gekroond	(1732-1857)
68 gekroond	(1732-1857)
69 gekroond	(1728-1815)
77 gekroond	(1724-1849)
ijsslee gekroond	(1708-1834)
twee duiven gekroond	(1675-1919)
trompetter	(1674-1919)

Afb. 3.14 Tabel en totaaloverzicht van het aardewerk van Austerlitz, Dorpsplan met de verhouding van aantal scherven per bakselgroep (n=80).

Alleen het hielmerk met 68 gekroond komt tweemaal voor. Alle merken hebben een lange looptijd, waarbinnen de periode valt dat de Napoleontische troepen hier gelegerd waren (1804-1808).



Afb. 3.17 Pijpenkoppen van het proefsleuvenonderzoek. Vondstnummers 72-200-211-213-238-253.

Aan de hand van het aardewerk dat is gevonden tijdens het proefsleuvenonderzoek kan worden geconcludeerd dat het terrein aan het begin van de 19e eeuw in gebruik is genomen. Duidelijke oudere vondsten ontbreken geheel. Hiermee is het aannemelijk dat de vondsten behoren tot het Franse legerkamp (1804-1808). Dit kan echter niet met zekerheid worden gesteld; het materiaal kan uit deze korte periode dateren of uit de decennia hierna, toen herbergiers, handelaren en andere neringdoenden het terrein zijn blijven bewonen na het vertrek van de militairen. Omdat alle kleipijpen zijn te dateren tot 1840 lijkt het waarschijnlijk dat het onderzoeksterrein voor die tijd is verlaten. De scherven vertegenwoordigen het normale spectrum van huishoudelijk gerei, zoals eet-, drink- en kookgerei. Wel opvallend is de nadrukkelijke aanwezigheid van rookgerei in de vorm van kleipijpen. Dit neemt bijna de helft van het aardewerkspectrum in beslag. De hoeveelheid aardewerk is te klein en het materiaal is te fragmentarisch om uitspraken te doen over de functie van de aangetroffen fenomenen. Omdat zo weinig aardewerk is gevonden lijkt het voor de hand te liggen dat afval is verzameld en elders is gedumpt. Er is geen verschil in vondsten uit de bouwvoor en de sporen. Een vergelijking maken met overeenkomstige sites is op dit moment niet mogelijk, aangezien die in Nederland nog niet zijn aangetroffen.

Uit de vondstspreading kan worden opgemaakt dat het aardewerk verspreid over het gehele onderzoeksgebied is aangetroffen maar dat de aantallen in de zone van de keukens, waterput en barakken toenemen (zie bijlage 10).

58 Duco 2003.

Bouwkeramiek

Tijdens het onderzoek is zeer weinig bouw materiaal gevonden. Het gaat om fragmenten van drie rode plavuizen, een rode dakpan en een baksteen. De plavuizen hebben een dikte van circa 3 cm. Van één plavuis kon de breedte worden bepaald, namelijk 11 cm. De dakpan is gegolfd. De baksteen is 3,5 cm dik. De geringe hoeveelheid bouwkeramiek dat tijdens het onderzoek is geborgen lijkt er op te wijzen dat bakstenen barakken of bakstenen funderingen in dit deel van het kamp zeer waarschijnlijk ontbreken.

3.3.2 Glas

M.A. Tolboom

Tijdens het archeologisch onderzoek in Austerlitz zijn in totaal zestien fragmenten glas aangetroffen verdeeld over negen vondstnummers (bijlage 7). Het glas is verzameld tijdens de aanleg van de vlakken en het couperen van sporen. Het grootste aandeel van de fragmenten is toe te schrijven aan flessen voor alcoholische dranken. Eén fragment is een stuk vensterglas en drie fragmenten konden niet nader gedetermineerd worden. Het glas dateert globaal in de 18e tot en met de vroege 20e eeuw. De fragmenten van twee flessen konden nauwkeuriger gedetermineerd worden en zijn, gezien de context, toe te schrijven aan het Franse Kamp. Voor de overige fragmenten geldt dit waarschijnlijk ook, hoewel dit niet met volledige zekerheid te stellen is.

Uit kuil 16038 is een hoog opgestoken bodem van een, waarschijnlijk cilindrische, fles afkomstig (vnr. 141, afb. 3.18). Op basis van de relatief brede diameter (circa 14 cm) kan de fles gedateerd worden in de periode 1750-1850. Uit kuil 12012 is eveneens de bodem van een cilindrische fles afkomstig (vnr. 229). Ook van deze fles is de bodem hoog opgestoken. De diameter is smaller dan bovengenoemde fles. De fles is niet machinaal vervaardigd. Op basis van

Afb. 3.18 Voorbeeld van een cilindrische fles. Bron: <http://collectie.boijmans.nl>.

